

Klängen

1. Aarg.

Klängens Redaktion
Edv. Glæselsvej 1
Tlf. Gth. 1870x

Jan. 1918

Klängen koster 12 Kr.
om Aaret, 2,00 Kr.
enkelt Hefte

No. 4

INDHOLD

Litografi. Af Axel Salto

Landskab fra Tyrol. Fot. efter Asger Bremer

Sommeren. Digt af Alf Larsen

Litografi. Af Albert Naur

Hartmann. Af Leo Swane

Træsnit. Af Johannes Larsen

Til Sophus Claussen. Digt af Thøger Larsen

Daidalos. Originalradering af Oluf Hartmann

(Udført i Kleinsorgs Etabl.)

Om at male. Af Albert Naur

Fot. efter Picasso (Orig. tilh. Hr. Tetzen Lund)

Fragment af et javanesisk Relief (Boroboudor)

Træsnit. Af Axel Salto

Notitser

Note. Af —g

Asger Bremer

Landskab fra Tyrol

SOMMEREN

Jeg vanket i drømmenes rige,
jeg var naadd til en væg av granit
som jeg kjendte jeg maatte bestige
forat se hvad jeg nu hadde lidt.

Mine hænder blev blodige flænger
mens jeg kløv i den slimete ur,
men jeg kjæmpet mig længer og længer
tilveirs paa den svimlende mur.

Tilslut hang jeg spændt i en bue
under fjelddragets udkrængte top
og smerten skjød lue paa lue
gjennem hele min lammede krop.

Da med ét svam jeg op over brynet
og fik fodfæste højt i det blaa,
og jeg favnet, almægtig, i synet
det vældigste landskab jeg saa.

Det sank som et skjød imod havet
i et fjeldbækkens dybe oval,
og flammende tjern laa indgravet
som speil i den blomstrende dal.

Skogene bugnet og bruste
under straalende stormkast fra sør
og vildduer svinget beruste
i bjerkernelnes ildgrønne slør.

En bugt af guddommelig ynde
tog det mørkeblaa stormhav i fang
og lod det begrave sin brynde
i klippernes kjølige svang.

Jeg ved ikke hvordan det hændte,
det var halvt som jeg selv havde skyld
og halvt i mit indre jeg kjendte
at sommeren fødte en byld . . .

Som jeg grublende tankerne bøide
mod mit hjertes urolige slag
fik jeg se at en blomstrende høide
var blit til en svær sarkofag,

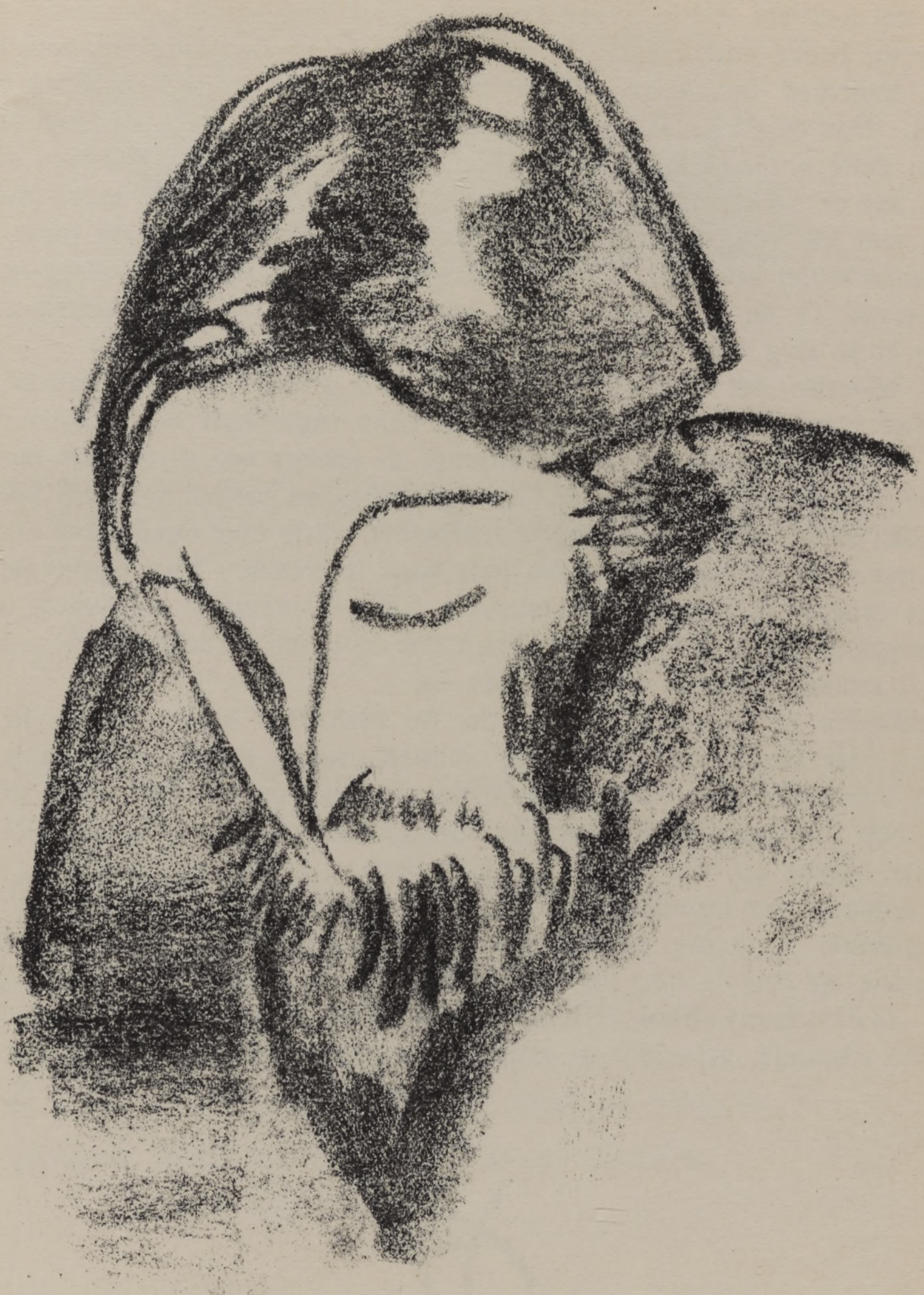
som reiste sig midt i det hele
med et uhyre lig lagt paa straa.
Og havet fik menneskeligt mæle
og tordnede ud hvad jeg saa.

Men da sandheden rørte mit øre
faldt jeg sammen som smuldrende jord
saa jeg ikke et lem kunde røre
skjønt jeg kjendte mig let som et flor.

Jeg var blevet til liget i dalen,
og en korp slog sig ned paa mit bryst . . .
Men da fik jeg sprængt mig av kvalen,
og lidt efter lidt blev det lyst.

Langsomt blev taagen til fjelde,
og havet gled frem i sin glans.
Den levende dag i sin vælde
brød flammende ind i min sans.

Alf Larsen

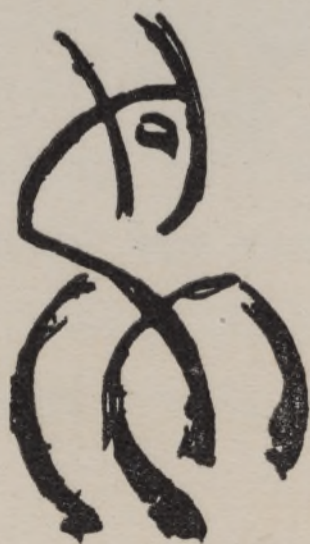
HARTMANN

En ven af mig, der gerne udtrykker sig i paradoxer eller aforismer og således på en bekvem måde giver kortfattede anvisninger til eftertanke, påstår, at Hartmann er bedre end Goya. Mærkværdig er dog den internationale følsomhed nutildags, hvormed fald eller stigninger i kunsternes kurs forberedes og med ét fuldbyrdes. For nogle få år siden var Goya et fint navn. På engang vejres det i i luften, at dette papir vil synke, og i Meier-Graefes »Spanische Reise« sker faldet. Hvis »alt nyt er godt«, har Goya alligevel visse fortjenester, i hvert fald som raderer, så vidt jeg ved, er han i denne kunst skaber af en helt ny form, som han har gennemarbejdet intensivt. Eller har nogen før ham forbundet streg-radering og aquatinta-toner til en så mærkværdig og fantastisk og ægte kunstnerisk form? Hartmann er jo dog som raderer kun en talentfuld elev af ham.

Men allerede det er meget, og der er god grund for »Klingen« til nu, snart otte år efter Hartmanns død, at føje en af hans raderinger ind mellem dem af arbejdende moderne kunstnere. Det er unyttigt at spørge om, hvor han nu vilde have stået, efter forløbet af en række år, der har bragt så meget nyt frem både ude og hjemme; den tunge styrke, han lagde i arbejdet, vilde han også have sat ind overfor dette nye, der sikkert vilde have haft hans interesse. Men ligemeget med det: Som hans arbejde foreligger, brat stanset, har det endnu liv og værdi for os, det er kun sørgeligt, at vi så yderst sjældent har lejlighed til at forny det indtryk, hans udstilling i kunstforeningen i sin tid gav os.

Sandheden er desværre den, at det for øjeblikket kun er yderst få kunstnere med talent, der herhjemme giver sig af med grafisk kunst. Hartmann var en af dem, der udfoldede mest energi på dette område, også én af dem, der fik mest udrettet. Når halvtreds på kobberstiksamlingen spørger efter Carl Blochs raderinger, er der måske én, der beder om Hartmanns. Denne »Daidalos og Ikaros« — vel den enkleste og monumentaleste af hans raderinger, gjort uden streger, blot ved en gradvis fortoning af fladerne fra det sorte i vingerne op til det høje lys over skuldre og ryg — kan da måske blive et lille bidrag til orientering af publikum, der samler Hans Nikolaj Hansen, Carl Bloch, Frans Schwartz i mange numre og sjældne tilstande, vejledede af grundige anmeldere i dagspressen — at de gidder!

Leo Swane.

TIL SOPHUS CLAUSSEN

*Ποικιλοθρον' ἀθανατ' Ἀφροδιτα,
Ψαπφω*

Halvt hundred Gange rundt om Solens Kerte —
aldrig dog nok af Solskin faar vort Hjærte,
aldrig fandt Sjælen Hvile i sin Bolig,
saa den blev rolig.

Oldtidens Døtre sang af Himlens Naade,
lo mod Gudinden, som var født af Fraade,
Sangen, som fik en evig Vej at vandre,
synger nu andre.

Altid en Ungdom staar ved Edens Porte, —
Slægt efter Slægt har blomstret — og blev borte,
sunget og elsket, sejret til den sidste
sov i sin Kiste.

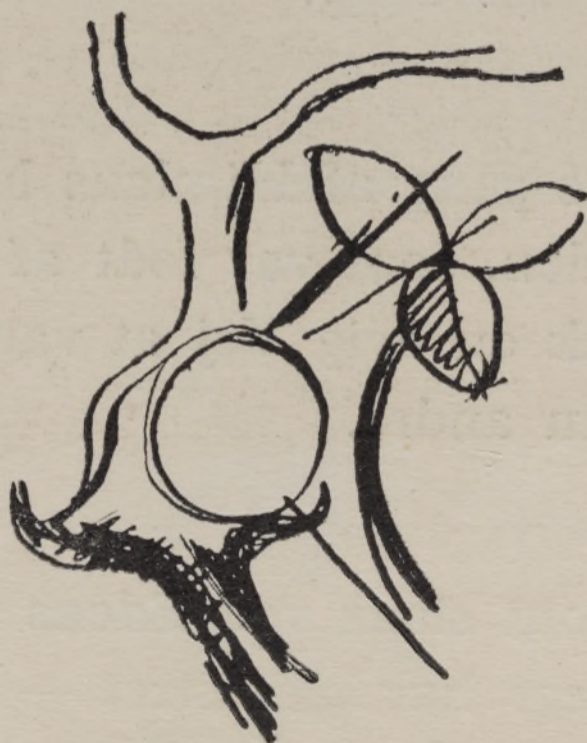
Ingen fik Sangen helt til Bunden sungen,
just da man greb det, da var Strængen sprungen,
det er Naturens underfulde Gaade,
det er Guds Naade.

Sanger! Din Sol staar endnu midt paa Himlen,
endnu dit Hjærte favner hele Vrimlen,
Agrenes grønne Dag fra Orienten
til Occidenten.

Vide om Solen gaber alt det sorte,
syng os i Ungdom frem mod Edens Porte,
værn om vor Sommer med din kaade Stemme,
der er vi hjemme.

Tak for den Sang, du lagde os paa Tungen,
tavse vi venter den, du ej har sungen,
rækker dig Kransen her en Dag i Høsten,
vendt imod Østen.

Thøger Larsen.

OM AT MALE

En ung Mand skal være Maler. Talent har han fra Barn til at tegne, velvillige Forældre venter sig meget af Drengen, smuk og fri Stilling som Kunstner — javel, Lykke paa Rejsen. — Og de første Ungdomsaar gaar som Leg blandt andre tegnende Kammerater. Spirer der nu imens i ham en dunkel Respekt for det uhyre, han staar overfor, vokser da hans Mod sig stærkt og hans Vilje til at kvæle Angsten overfor det alt eller intet, Kunsten er, forandres hans »skal være Maler« til fortvivlet og ene »vil, vil være Maler«? Javel, saa begynder Vejen og Lykke til engang endnu.

Nutiden er rig paa Hjælpekilder, talløse med let Adgang til, som rækker os Haand med tusind Vink og Paavirkninger, og som det vilde være umuligt at skubbe fra sig. Ensomhedens Tid er ikke længer, vi bevæger os i Masser, men midt i Vrimlen kan vi bevare vore egne indre Længsler. Udstillinger Slag i Slag lokker os og siger hver sit, Dynger af Bogværker fulde af Billeder og Oplysninger, Malerheroernes Liv lagt for en undrende Dag — Museerne fulde af Tidernes Skatte at fordybe sig i.

Alt dette bør vi tage imod og bruge af et fuldt behøvende Hjerte, dette Kaos, hvor vi er bange for at spredes, men som tilsammen er vor egen stærke Tid. Og Publikum snart elsker os og snart støder os til det yderste Mørke, mange mener, at det er en Svir og et Dagdriverliv at være moderne Maler, og glemmer, at bare alle Tidens Lettelser kan det være et Slid at komme igennem.

Og Friheden byder Tiden os, vundet gennem den moderne Udvikling. De døde Kæmpere har overleveret os en Tid belært om, at i Kunsten bliver det umulige muligt, og at dens Spændkraft ingen Grænser kender. Valget er ganske frit, og Tiden venter bare, belært af Erfaringen, der findes i Virkeligheden intet moralsk Tryk og ingen Opmuntring undtagen den mellem Kammerater indbyrdes.

Men det stærkeste er Tiden selv rundt om os, optisk og materielt. I den maa vi søge Hjemlen til Tankens ubegrænsede Frihed, intet er umuligt, det ene Øjeblik kulsort Mørke, det næste, knaldende lyst over en hel By, ved at fingre ved en Knap.

Maskiner og Skinner og Staaltraade: disse Ting bliver fra Skræmsler og Skrammel og Ulyd til det, der hjælper os og stundom redder os, nu ser vi paa de simple, ens upyntelige Ting med Forstaaelse, deres Storhed faar os til at gyse; og se: ud af denne bare Teknik kommer en ny Skønhed strømmende os imøde.

Hele Tiden bestaar af disse Undere, og det søger Kunsten Udtryk for, bliver selv som den menneskelige Hjerne, tænksum og activ. Den søger, tænker, nøjes ikke blot med at skildre. Vil være klare over sine Midler og af dem skabe noget,

der blot er Malerkunst ud af den Tid, som er til dens Raadighed. Tiden er selv Cubisme — ligesom dens Symboler er Hjul og Kugler. Kunsten smittes af det rationelle og nøjagtige, som er en Nødvendighed for Arbejdet med Maskiner og Stempelstænger.

Alle Nuancer, Mellemtoner er utænkelige paa det Omraade. Ligesaa rationel og tydelig vil vor Tids Kunst være. Og naar vi tænker paa det, som den reagerer imod, Impressionismen med sin Opløsthed i Lys og Farvetraade og Expressionismen med sine præcise Farveflader, men ofte løse og ubeslutsomme Linjer, saa forstaar vi, at for denne Kunst, som er et Barn af Lokomotivet og Skinnerne, bliver det den rette Linje og Cirkelbuen, der fra deres Tilværelse i Ingeniørplaner drages frem i Skønhedens Tjeneste. Og ligesom den rette Linie og Cirkelbuen lineært danner det mest modsatte, som kan tænkes, saaledes staar Kubussen som den tydeligste formelle Modsætning til Planet, i dette Tilfælde Lærredfladen.

I denne Kunst viser sig da Tidens svigtende Sans for finere Nuancer, men dens Tillid til de klare Modsætninger.

Det tydelige Modsætningsforhold i Farven har Cubismen ikke behøvet at arbejde paa, det var gjort før — men den har taget en Side af Farvespørgsmaalet op og mindet om, at ligesaa vigtigt et klart klingende Farveregister er, af ligesaa stor Betydning er det Modsætningsforhold, der er mellem Palettens kolde og varme Farver. Den giver ofte Afkald paa egentlig broget Farvepragt og helliger i en simpel Skala af sorte, brune og hvidligblaa Kulører Studiet af Spændingen mellem de kølige, tilbagevigende — og de varme, paatrængende Farver.

I Sammenhæng hermed bestræber den sig for at gøre Forskellen paa inde og ude Maleriet tydelig. Den lægger sikkert stærkest Vægt paa Arbejdet inde i Atelieret, ogsaa en Reaktion mod den foregaaende Tid, og derfra har den sin dybe nedstemte Klang som Strygeinstrumenter i Modsætning til det frie Lys, Hylet, Fløjten. En frisk, forventningsfuld Modelstudie paa Le Fauconniers Skole i Paris, blev modtaget med de Ord: »Den ser jo ud, som om den var malet i fri Luft; tillader De, jeg dypper«, og med et Par raske Strøg fra Malerens dybe Ultramarin fik Læreren det mørke til at vige tilbage og det belyste til at træde frem — det flade Fri-luftsllys veg for Atelierets Slaglys.

Og ligesom Cubismen vil Tydelighed paa Linjen og Formens Omraade, vil den det almindelig æstetisk set.

Den vil hen til at give Beskueren et rent Synsindtryk blottet for alle Elementer, der taler til andre Fornemmelser. For det optiske ofres alt. Langt bag er et Ideal styrtet, at Billedets Indhold skulde være en Fortælling — og et Ideal, at Billedet skulde ligne, ja et sidste Gudebillede at klamre sig til, at det dog skulde forestille noget, har Cubismen brændt, og Billedet skal kun se ud.

Tiden har andre store Slagord end Cubisme, men ingen af de Retninger er

mere udsprunget af Tidens Pande. Vi har en Malerkunst, der har sat sig som Maal bare at være Maleri, og herfra kan vi øjne en Kunst, som lægger det personlige, det følelsesbestemte til Side for bare at tale til Synssansen. Det hænger sammen med en allerede eksisterende Spaltning mellem en Kunst, som er subjektiv, stærkt følelsesfuld, bekendende, og en Kunst, som er objektiv, ikke personlig pointeret men stærk i det billedmæssige, de Elementer, det bestaar af materielt. Vi er ked af Personlighed fremfor alt i Maleri og længes mod en Malerkunst, hvor Personlighederne lægger deres Kræfter i til Bedste for Billedets Skabelse som optisk Skønhedsgenstand og ellers bliver borte. Personlighed kan og skal ikke undgaa at vise sig ved Billedets Tilblivelse, hvis man ellers behøver at vide Autor, men det gør Kunsten ringere, naar den kommer med sin Pegefinger og belærer og anvender det billedlige til at bekende sin Svaghed eller sin Styrke eller sit æstetiske Syn. Fortællingen og den saakaldte Portrætlighed er fjernede, Personligheden er ved at pakke sit Tøj sammen.

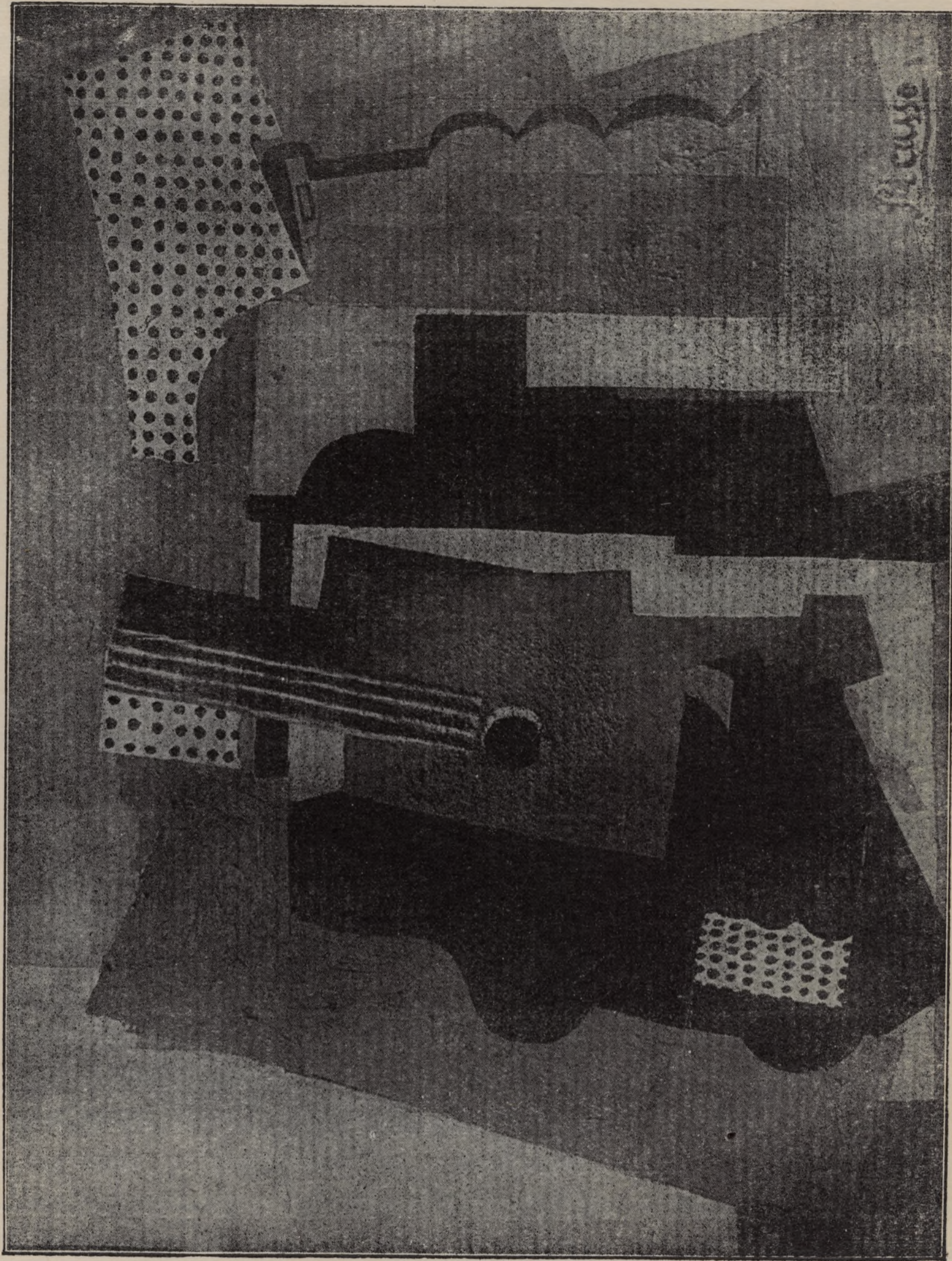
Der bliver da rent Maleri tilbage, hvor kun det synlige taler et klart Sprog et overfladisk Maleri, kun Nydelse for Øjne.

Helt klart skelne sine egne Faktorer fra hinanden og dømme dem rigtigt kan Tiden ikke, men til Gunst for de moderne kan det siges, at alle store Kunstnere har været moderne, staaet lige midt i deres egen Tids Fænomer, taget graadigt imod dem og givet dem fra sig igen omsat i en Rytme, som Tiden selv aandede. Disse Fortidens store bruges da til at rette Bebrejdelse mod Ungdommen med, men de selv vilde have misundt Ungdommen dens Fart, og man siger, at de moderne Arbejder ikke ligner Naturen, selv om man aldrig har set Naturen efter, men kun kender den fra tidligere Tidens lunefulde Behandling.

Jeg husker en Aften, hvor Wanscher med Karsten som Eksempel næsten korporligt demonstrerede hans ubetvingelige vilde Maade at faa sine Billeder i Stand paa. Det var Inspirationens og den stærkt personlige Følelses Indsats og Triumf.

Det er ikke for at værdsætte Wanschers ubeskrivelige tindrende Fart og Klarhed til at sige Tingen, og om det var rigtigt, ved jeg ikke — sandt maa det have været, det følte i ens Krop — jeg nævner det, fordi det for mig er blevet som et Symbol paa en Genialitet, som nu er gammeldags. Vor Tids Genialitet er mere i Slægt med Willumsen. Mere tænksom og skarp, mere yndefuld, ikke saa overdaadig. Genialitet tidligere var rød — paagaaende, indtrængende, fuld af personlig Meddelelse — den nye er blaa, lader Tingene og Billedelementerne leve deres eget Liv, upointeret med Afstandens Skønhed over sig.

Kan der undervises i at male, kan der indvirkes paa dem, der af egen Drift eller efter andres Valg skal være Kunstnere? Det rigtige er selv at vælge, men det sker jo mest i senere Alder. En Mængde følger Forholdenes Anvisning og gaar paa Akademiet. Naar de er færdige derfra, har de ingenting lært. Kunst kan de

PICASSO

Picasso

ikke have lært, og hvad de kunde have faaet, har der ikke været undervist i. Materialerne kunde de have lært at kende, hvordan Lærred skal være, og hvordan det tilberedes. Afvekslende med Undervisning i Tegning og Maling burde der undervises i, hvad Farverne er, hvordan de bliver til, deres forskellige Ægthed og Lysfølsomhed. Det vilde aabne Perspektiver for Malere, hvis Taalmodighed og Interesse maa slappes af den gennem Aar gentagne mekaniske Malen Model. Akademiet kunde som Polyteknisk Lærestanstalt rumme Laboratorier, hvor alle Kunstens materielle Sider blev undersøgt og prøvet. Saadan vilde de første Ungdomsaar gaa i Beskedenhed overfor den ene vigtige Side af Kunsten, den stoflige, og Akademiet vilde udklække Folk, der ikke blot med mer eller mindre Ret var saakaldte Kunstnere, men som var hjemme i deres Fag.

De maleriske Muligheders Omraade er større end før, ligesom Fart og Hurtighed nu er noget andet end før. Æstetisk set er en Hurtigløber smuk i sin Udfoldelse af Kraft, men vil vi vide, hvad Fart er, og andet er Løb ikke fra Begyndelsen, saa maa vi se de moderne, afskrællede Væddeløbsbiler paa Cementen for helt ud at blive fyldt af Fartens Gysen. Denne yderst svimlende Flugt er der i de moderne Bestræbelser, ligesom der vel har været i alle Tidens Hensigter. Den gamle ædle Fuldblodshest fryder nu mere end nogensinde vort Øje, fordi vi instinktivt føler dens Konstruktion i vort eget Legeme og forstaar dens Bevægelses Rytm, ogsaa den vil vi efterforske i os selv og søge at give Udtryk.

Det at male er at stræbe mod at blive Maler, hver Gang vi staar overfor Lærredet. Der er absolut intet, der hedder at kunne male. Havde der været det, havde Kunsten aldrig skiftet Udseende, fra da vore Huleforfædre afbildede deres Dyr paa Klippevæggen med simple Farver gravet ud af Jorden. Men derfor gives der ogsaa fuldendt Kunst fra det Øjeblik.

Det maa være Ydmygheden, der holder gode Maleres Indre friskt og fugtigt til deres Alderdom. De glemmer aldrig deres Ungdoms beskedne Marsch til Motivet og den inderlige Uro over deres eget Humør, om det nu var naadigt den Dag, eller om det bare var tørt.

Saa begynder Arbejdet, og det er en Fryd at dyppe i de fuldttonende Klatter paa Paletten og bjerge dem i Land ovre paa Lærredet. Paa den lille Rejse sker det usporlige, der forener Øjet og Hjernen og Haanden til det nyskabte.

Og som ofte i Malerens Liv kommer nu midt i det enkelte Billede det afgørende Vendepunkt, tyngt af Træthed og Lede, lystent efter at opgive. Og det er Skillevejen paa godt eller skidt. Slipper han over det Punkt og hensynsløst kæmper Kampen igennem, sletter ud og retter uden at bryde sig om at skaane de allerede opnaaede Virkninger, da kommer Naaden til Slut og giver Maleren den bedste Træthed af alt — han hverken kan eller skal mere — før næste Gang. Midt i den kunstneriske Omsætnings Arbejde findes der to Ting, ren Karlegerning, som giver

Adspredelse og Resultater, naar Kunsten ikke selv vil: at vaske Lærredet rent, naar det er blevet dækket med Daarligdom, og at vaske Pensler, hvergang de er snavsede. Det betyder nyt Humør.

Et Maleri bliver til som et Slid fra Kaos over Makværket til Mesterværket. Saadan staar det for Maleren, naar han giver det fra sig. Hvorfor gør vi det da? — selv tror jeg, fordi engang er vort Væsen blevet fyldt af noget, vi fandt helt smukt, fordi vi holdt helt af det.

Maaske noget stærkt — maaske bare noget kejtet og kantet, hvis Billede vi har i vort Indre, og som vi er helt sikker paa.

For at faa vist den Skønhed i synlig Form arbejder vi og ønsker at give den ganske som den selv er. Hvad denne indre Glans, vi tilbeder, er, til hvem vi maler, hvorfor vi lever, det er vor Hemmelighed.

Albert Naur.

Axel Salto

Antilope (Træsniit)

UDSTILLINGER

Maleren William Stuhr's Uds. hos Chr. Larsen, Højbroplads 9. 15. Januar—8. Februar.

Billedhuggeren Jean Gauguin i Dansk Kunsthandel, Nikolaj Plads.

Maleren Asger Emerson Bremer i Dansk Kunsthandel.

SELSKABET FOR MODERNE KUNST

Fredag den 11. Januar. Den østrigske Maler og Billedhugger Ernst Wagner: Das Geheimnis der Form.

Af et Pariserbrev: Aarets største kunstneriske Begivenhed var den russiske Balletopførelse af »Parade«, et Forsøg paa Samarbejde mellem Pionererne paa Kunstens forskellige Omraader. Ny Koreografi (Massine) til ny Musik (Erik Satie). Handlingen var et Digt af Jean Cocteau. Decorationer, Fortæppe og Kostumer af Picasso. To af Figurerne bestod af Planer og Deplaceringer . . .

Pablo Picasso er for Tiden i Spanien for at male Kong Alfons.

Herwarth Walden har opfordret »Klingen« til at arrangere en Udstilling af ung dansk Kunst i Der Sturms Udstillingslokaler i Berlin til Marts.

Tilsendt: Der Sturm, Hefte 9. Berlin W, Potsdammer Strasse 139.

Le petit messenger, Nr. 47—52. 38 rue de Turin VIII.

Et lille Antal Eksemplarer af de i »Klingen« fremkomne originale grafiske Arbejder sign. af Kunstnerne selv kan af Abonnenter fåas ved Henvendelse til Redaktionen eller Ekspeditionen for en Pris af 5 Kr. pr. Stk.

»Klingen« udkommer den 5. i hver Maaned og koster 12 Kr. om Aaret, 2,00 Kr. enkelt Hefte. Udgiver: Axel Salto. Redaktion: Axel Salto og Poul Uttenreitter. Redaktionens Adresse: Edv. Glæsselsvej 1, Kbhvn. F., Telf.: Godth. 1870x. Trykkeri og Ekspedition: Cato's lit. Etabl. Telf. 4328. Abonnement tegnes paa Redaktionen og i Ekspeditionen; desuden modtager alle Landets Boghandlere Bestilling paa Bladet.

NOTE

I en vis Del af Pressen er der et Par staaende Vendinger, naar Talen er om nyere Kunst: Jean de Franceri, næstsidste Parisermøder, om nogle Aar er dette glemt og værdiløst. Publikum, som elsker letforstaaelige Fraser, gaar i Tøjet og udtaler de samme Aandrigheder som sin egen uforgribelige, inspirerede Mening. Sandheden turde være, at al Kunst i sine 90 pCt. er Jean de Franceri, ogsaa den mest hjemmegjorte danske. Blot er denne sidstes Mode (og Udviklingstrin) et halvt hundred Aar gammel, medens de unge Talenter, herhjemme som alle Steder, forstaar at tilegne sig det, som er Nutidens naturlige og bedste Udtryksform. I den maler de deres Billeder, saa gode eller daarlige, de nu kan, med større eller mindre Indsats af Talent. Men at tro, at fordi en Udtryksform, som nødvendigvis, hvis den da duer, kun kan være en kort Tidsperiodes, atter forlades, at tro, at de Kunstværker, som er skabt i den, derfor skulde være dømt til Pulterkammeret, er det samme som at gøre Formen til alt og Personlighedsindsatsen til intet. Paa den Maade vilde baade Rembrandt og Eckersberg nu være døde Navne. De gode Kritikere har altid været dem, der lærte af deres Tids største, d. v. s. mest fremskredne Kunstnere. Det er kun Taaberne blandt Kritikerne, der tror, at de kan lære Kunstnerne noget.